

vega Bismarka. To kaže na bodoči boj, kedar ruski in nemški cesar, ki sta prijatelja, umerjeta. Francozi tudi komaj svoj srd zoper Nemce krotijo, a med tem marljivo delajo šance proti nemški meji in trdnjave. V pruskej Nemčiji pričela se je silna volilna borba za deželni zbor pruski. Katoliški kandidatje so izdali volilni oklic, kder zahtevajo svobodo sv. Cerkve in krščansko izrejo mladine. Španjolski mladi kralj je zgubil po smrti 18letno sestro. Na poti od pogreba se je pa zvrnil s kočijo, da bi bil skoro usmrten. Čilenci in Peruvijanci v Ameriki so se zopet na morji zgrabili pred mestom Iquique brezuspešno, med tem je peruvijanska oklopna Huaskar ulovila čilensko leseno ladijo, na katerej je bil 1 regiment konjenikov.

Za poduk in kratek čas.

Ljutomerska okolica.

Zgodovinska črtica.)

(Spisal J. L. p. j. . .)

II. Mala nedelja. Na najnižjem oglu Slovenskih in blizu Ljutomerskih goric je Mala nedelja. Kakor pripoveduje Krempelj, po čegar spisih te vrstice posnemamo, imenuje ljudstvo Malo in Veliko nedeljo le Sveto Nedeljo, in ta razložek se je baje le v nemškem začel delati. Sveta nedelja se imenuje tudi farni kraj, ne daleč od Zagreba. Fara malonedeljska utegne prav stara biti; kajti mogoče je, da občine te župnije, Moravci in Radislavci, spominjajo na Radislava in njegovo velikomoravsko kraljestvo, da so morebiti občina Kozlavci in tamošnja šuma Hezel ter primiki: Kozija, Kozil, Kosi, zgodovinskega pomena, da se opirajo na Kozila ali Hezila, ki je bil Privinov sin in vladar slovanskega kraljestva ob Blatnem jezeru na Ogorskem. Mogoče je, da je bila cerkev Lindoves, katera se v Privinovem slovanskem kraljestvu (od 840—843 večkrat omenja, in katero je bil solnograški škof Luipram blagoslovil, ravno v sedanjí občini Lindoves, v kateri je baš malonedeljska cerkev sv. Trojice. Dasi ravno so to le dozdevanja, opirajoča se na imena, katera se sicer tudi v zgodovini prezirati ne smejo, vendar pa imenovanje hriba, na katerem sedanja cerkev stoji, lepo ime Cirkevnjak, brez dvombe svedoči, da je že davno tu stoječa cerkev hribu dala spomenuto ime. Za gotovo se zna, da je bila cerkev l. 1521, in postranska kapela pa l. 1545 sezidana. Kdaj je pa cerkev postala samostalna farna cerkev, in katere cerkve je ona bila prej podružnica, tega nam stari zapisniki ne povedó, kajti farovž je bil l. 1695. z vsemi pismi in protokoli pogorel. Da je bila l. 1635. že tu posebna fara, to se razvidi iz krstnih knjig pri sosednji fari sv. Lovrenca; poprej pa je spadala brž ko ne tako, kakor sv. Križ, sv. Jurij in Kapela k mestnej fari radgonskej.

V prejšnjih časih ste bili v tej fari še dve kapeli: kapela sv. Ane na pokopališču, ki se je pa l. 1785. podrla, in kapela sv. Tomaža v Bukovci. Tu sem so hodile večkrat velike procesije, tu se je tudi večkrat sv. meša brala, a ko je bila kapela podobno svojega svetnika zgubila, se je opustila in ne več sezidala.

Ko se je 1837. na lepem Moravskem vrhu stoječi zidani križ popravljaj, naletelo se je na človeške kosti. Ob časih kuge ali pomora so baje ondi ljudi pokapali.

Radislavci in Moravci pri Mali nedelji. Od Cirkevnjaku pri Mali nedelji, od koder je krasen razgled v nekdanjo Panonijo, ima opazovalec proti vzhodu v lepi dolini vas Radislavci, a na zahodni strani je občina Moravci, zlasti lepi moravski vinski verh. Imeni teh vasi ste zato velevažni, ker nas spominjate na velikomoravsko slovansko kraljestvo Radislava in Svetopolka v 9. stoletju. Ko so bili namreč stari Slovenci po Samovi smrti brez mogočnega vladarja, so se pod svojimi vojvodi le težko branili napadom divjih Obrov. Zato so se obrnoli gorotanski (koroški) Slovenci za pomoč do Bavarcev. Ti so bili sicer Obre pregnali, a primorali tudi Korošce da so se Bavarcem podvrgli in v zastavo poslali sinova takratnega vojvoda Boruta, namreč Karasta in Kajtimara. Ko se je bil pa bavarski vojvoda Tesil uprl Karolu Velikemu, odvezal mu je ta Bavarsko in Gorotan. Obri so bili sicer na Bavarsko in v Furlanijo pridrli, a Karol Veliki jih je bil zgrabil na Anizi, njegov sin Pipin pa je prejel od juga, in tako sta njih gospodstvo in ropanje za vselej uničila. Slovenci so bili s tem oproščeni najhujšega sovražnika Obrov; a prišli so pod oblast Nemcev, katere je Karol Vel. mej Slovenci naselil. Postali so Slovenci podložniki nemških grofov, a za katere so morali delati, kakor črna živina. — V tej stiski pokazala se je našim pradedom nova zvezda rešitve. V stari domovini Slovanov, v lepih deželah mej Karpati, Donavo in Tiso osnovalo se je kraljestvo Veliko Moravsko, katero je segalo daleč v Panonijo in katero pa se ne sme zamenjevati z dandanašnjim Moravskim. Mogočen knez te dobe je bil (846). Rastislav ali Radislav, ki se je bojeval s Franki in svojim podložnikom pozval v deželo slovanska aposteljna Cirila in Metoda. Rastislava je bil spodrinil njegov sinovec Svetopolk. Izročil ga je bil Ljudoviku Nemcu, kateri ga je bil na smrt obsodil, oči mu iztaknil in ga v samostan poslal. Svetopolk je bil pravi osnovelec velikomoravskega slovanskega kraljestva, ki se je razširjalo do Labe, Tise, Save in Drave in obsegalo več ali manj vse Slovane, kateri živé v sedanjej Avstriji in kateri so danes že ponemčeni. Toda komaj je bilo velikomoravsko kraljestvo osnovano, že se je približeval tudi njegov konec. Svetopolk je bil namreč storil to neprevidnost, da je pred svojo smrtjo razdelil svojo veliko državo mej svoje

tri sinove. Ti so bili mej seboj nesložni, razdraženi po sosednjih Nemcih in kmalu tudi potlačeni po Magjarih, katere je bil nemški cesar Arnulf zoper Slované na pomoč pozval. — Iz teh znamenitih časov slovanskih knezov Radislava in Svetopolka nam družega ostalo ni, nego imena naših lepih vasi: Radislavci in Moravci; kajti skoro nedvomljivo je, da je murska in šavniška dolina bila v obsegu velikomoravskega kraljestva. Na Privinovega sina Kozila ali Hezila pa spominja vas „Kozlavci“ pri sv. Jurji na Šavnici. Privina in njegov sin Kozil (Hazel ali Kocelj) sta imela precejšnjo državo, ki je segala od Rabe do Donava, Mure in Drave ter obsegala gotovo tudi ljutomerske in ptujske kraje in Slovenske gorice. Ker je bil sv. Metod večkrat pri Kocelju in v njegovi prestolnici v Blatnem jezeru, utegnil se je torej njegov nauk po njegovih učencih tudi v naše kraje razširjevati. Tukaj navedene črtice so posnete po Krempeljnovih spisih v „Grazer-Zeitung“ od l. 1840—1842. Ta se je bil narodil v fari sv. Petra pri Radgoni l. 1787. V šolo je hodil v Mariboru in v Gradcu. Najprvo je bil kaplan pri Svetinjah, potem v Ormožu in v Ptuj. Na to je prišel za župnika k sv. Lovrencu v Slovenskih goricah in naposled k Malinedelji, kjer je 21. grudnia 1844. umrl. Krempelj je bil izvrsten duhovnik, glasovit pridigar, imeniten slovenski pisatelj in domoljub. Spisal je veliko cerkvenih, molitvenih in šolskih knjig, n. pr. evangelje, pridige in dr. Šolske bukvice („Drugo berilo“) so ostale žalibog v rokopisih. Največjo slavo in zaslugo si je bil pa Krempelj pridobil s svojo knjigo „Dogodivšine štajerske zemlje“.

Smešničar 33. Dva potepuha gresta mimo njive, kder kmetovalec seje. Porogljivo mu pravi: oče, le delajte, le, midva pa bodeva sad vašega truda uživala. „To je prav lahko mogoče, odgovori kmet, kajti ravno sejem konoplje, iz čijih prediva se spletajo vrvi za vislice.“

Razne stvari.

(Vabilo.) V nedeljo dne 17. t. m. bode napravila gosp. podružnica v Ljutomeru izlet na Branek, kjer se bode govorilo o izreji goveje živine in o najnavadnejših gospodarskih strojih s poskusi. Vsi gospodarji se vljudno vabijo. Odbor.

(Nekrščanska mati) je 31. julija okoli treh zjutraj na Dobrni pred hišo poštenega kmeta pustila kake tri dni staro deklico ter je zginola. Morala je biti od daleč doma, ker starega zimskega robca, v kateri je otroka zavila, ljudje ne poznajo. Ako kdo kaj zanesljivega vé o tem zločinu, naj naznani to duhovski ali pa deželski gosposki, da mati sprejme zaslužen plačilo, otrok pa rodbinsko ime, katero mu gre.

(Thierschutzvereine) t. j. društva živini v obrambo zoper trpinčenje, hočejo osnovati po večih mestih slov. Štajerske; bi pa kazalo, da bi do-

tični strici rajši na uboge ljudi zmislili, ki nam gladi umirajo; spomladi je dijak mariborske gimnazije lakote umrl, nedavno pa se delavec obesil, čegar trebuh so prazen našli, ko so ga razrezavali.

(Dr. Jožef Jug) je zaprt in o vsem njegovem nepregibnem premoženju od sodnije zaukazan konkurs. Kdor ima kaj tirjati, se mora 23. aug. pri št. lenartskeji sodnji oglasiti, drugače ne dobi nič.

(Pri Šoštanju) v nekeji votlini izkopali so kosti živali, kakoršnih je bilo le pred sedanjo dobo zemljino.

(Slatinske vrelce) našli so blizu Železne-Kaple na Koroškem, to pa v prekrasnej dolinici na znožju Solčavskih planin.

(Obsojen) je bil v Ljubnem v gorenjem Štajerskem nadučitelj Franc Pihler na 1 leto v težko ječo, ker je šolarice zapeljeval. Posestnik hiše v Slatini, hrvaški Nikola Urica, bil je v Zagrebu obsojen na 2 mesenca v ječo, ker je kot policijski ravnatelj v Mostaru v Hercegovini goljufal.

(Najprisrčnišo zahvalo) izrekam slavnemu županstvu pri sv. Juriju objužni železnici, kojemu se je posrečilo meni ukradeno kravo zasačiti; rogova je tat odžagal in opilil.

Ivan Žolnir,
učitelj v Spitaliču.

(Umrli) v Ljubljani je g. Franc Končan, bivši učitelj pri sv. Antonu na Pohorji in slovenski pisatelj, še le 24 let star.

(300 delavcev) se je iz Spod. Drauberga odpeljalo v Sisek, da se od ondod podajo v Bosno delat železnice iz Zenice do Sarajeva.

(Dva Slovenca) morata iz Slovenskega na Nemško, profesor dr. Purgaj iz Maribora v Gradec, profesor Müllner pa v Bregenz, ki je nekde za Tirolskimi planinami. Na njuno mesto prideta dva Nemca, nek Heil in nek Mell.

(Kuratorja) postavila je sodnija zblaznelima Jakobu Jesenjaku v Ponkvi in Štefanu Kačičniku v Dramljah.

(Utonil) je v Voglajni 14letni Karl Turin, sin železniškega čuvaja.

(Strelna udarila) je pri Makolah v viničarijo, ki se je užgala in je posestnici udovi vse zgorelo, tudi 19letni sin je bil izvlečen mrtev brez nog in rok; ob enem je udarilo v Mostečnem, da je posestniku A. V. pogorela hiša in gospodarsko poslopje, omamljene 3 osebe so se čez dolgo zavedle.

(Pogorelo) je Janezu Mlakarju, posestniku v Slov. Bistrici, gospodarsko poslopje.

(Izlet napravijo) ljubljanske čitalnice pevci v Celje ob začetku mesenca septembra.

(Velik ogenj) je bil v Pirešicah, kder je 6. aug. trem posestnikom pogorelo 14 poslopij, 6 goved in 7 svinj; škoda se cení na 6600 fl. Ogenj zapalil je nek deček z žvepljenkami.

(Savinjino strugo popravili) so pri Grižah, kder je 80 delavcev od prve spomladi delalo, da je bilo mogoče reko v staro strugo spraviti dne 4. aug. t. l.